

Bakı çoxtərəfli əməkdaşlığa açıqdır

Prezident İlham Əliyevin “Terrorçu hücumlar və silahlı münaqişələr zamanı humanitar böhranların və qlobal xarakterli texnogen fəlakətlərin qarşısının alınmasında təhlükəsizlik orqanlarının qarşılıqlı fəaliyyəti” mövzusunda beynəlxalq konfrans iştirakçılarına müraciəti Azərbaycanın regional və qlobal miqyasda təhlükəsizlik yanaşmalarını və əməkdaşlıq konsepsiyasını yenidən diqqət mərkəzinə gətirdi.

Bakı Təhlükəsizlik Forumunun iştirakçılarına ünvanlanan müraciətin əsas tezisi ondan ibarətdir ki, Azərbaycan beynəlxalq əməkdaşlığa bütün sahələrdə açıqdır və yalnız çoxtərəfli dialoq vasitəsilə sabitliyin və firavanlığın təmin olunma biləcəyinə inanır. Rəsmi Bakının bu mövqeyi ölkənin müstəqillikdən sonrakı 30 illik diplomatik kursu ilə səsleşir: balanslaşdırılmış siyasət, regional əməkdaşlıq təşəbbüsləri və qlobal təhlükəsizlik gündəliyində aktiv mövqeyin nümayişi.

Cənubi Qafqazda yaranmış yeni siyasi reallıqlar Azərbaycanın regional siyasətində həm çağırış, həm də fürsət elementlərini özündə birləşdirir. Prezident İlham Əliyevin müraciətində vurğulandığı kimi, əsas prioritet sabitlik və qarşılıqlı inam mühitinin bərpasıdır. Azərbaycanın regional əməkdaşlığı möhkəmləndirmək istiqamətində irəli sürdüyü ən mühüm vasitələrdən biri nəqliyyat və logistika infrastrukturunun genişləndirilməsidir. Burada Zəngəzur dəhlizi konsepsiyası diqqət mərkəzindədir. Layihə təkcə iqtisadi mənfəət və tranzit imkanları ilə deyil, həm də təhlükəsizlik müstəvisində integrativ təsir göstərmə potensialı ilə ön plana çıxır. Əgər tərəflər bu mexanizmi qəbul etsələr, region daxilində qarşılıqlı asılılıq dərinləşəcək və bu da münaqişə risklərini azaltmaqla sülhə real zəmin yarada bilər.

Bununla yanaşı, enerji diplomatiyası Azərbaycanın əlində olan ən güclü alətlərdən biridir. Xəzər dənizindən Avropa-ya uzanan marşrutlar artıq yalnız enerji ixracı vasitəsi kimi deyil, həm də region ölkələrinin maraqlarını ortaq platformada birləşdirən siyasi mexanizm kimi çıxış edir. Azərbaycan qazının Avropaya çatdırılması, həm Qərbin enerji təhlükəsizliyinə, həm də Cənubi Qafqazda əməkdaşlıq mühitinin güclənməsinə xidmət edir. Məhz bu mənada enerji layihələri Bakını təkcə iqtisadi tərəfdaş deyil, həm də regional sabitliyin təminatçısı kimi təqdim edir.



Post-münaqişə mərhələsində Azərbaycanın mövqeyi daha da möhkəmlənib. Qarabağ müharibəsindən sonra yaranmış yeni reallıqlar regionda siyasi xəritəni dəyişib və Azərbaycanı həm təhlükəsizlik, həm də əməkdaşlıq təşəbbüslərinin mərkəzinə gətirib. İndi əsas məsələ bu üstün mövqedən regional sabitliyin uzunmüddətli qurulması üçün istifadə etməkdir. Vəziyyət isə mühüm sual doğurur: əgər qonşu ölkələr Azərbaycanın irəli sürdüyü əməkdaşlıq modelini qəbul etməzlərsə, bölgədə parçalanma və yeni risklərin yaranması qaçılmaz ola bilərmi? Cavab isə birmənalıdır – alternativlər mövcud olsa da, heç biri Azərbaycanın təklif etdiyi əməkdaşlıq platforması qədər dayanıqlı və pragmatik görünmür.

* * *

Qlobal kontekstdə Prezident İlham Əliyevin müraciətində ən çox diqqət çəkən məqamlardan biri müasir beynəlxalq təhlükəsizlik mühitinin mürəkkəbliyidir. Terror aktları, silahlı münaqişələr və texnogen fəlakətlər beynəlxalq sistemin dayanıqlığına təhdid kimi qiymətləndirilir. Belə bir şəraitdə Azərbaycanın mövqeyi regional məhdudiyyətləri aşaraq daha ge-

niş miqyasda dəyərləndirilir. Bakı özünü qlobal təhlükəsizlik arxitekturasında məsul tərəfdaş kimi təqdim etməklə göstərir ki, yalnız geosiyasi mövqeyi ilə deyil, həm də beynəlxalq təşəbbüslərə töhfə vermək iradəsi ilə seçilir.

Azərbaycanın qlobal proseslərdə oynaya biləcəyi praktiki rol bir neçə əsas istiqamətdə nəzərə çarpır. İlk növbədə, Bakı beynəlxalq konfransların keçirilməsi ilə artıq təhlükəsizlik dialoqlarının mühüm mərkəzinə çevrilib. Azərbaycanın bu statusu real siyasi təsir imkanlarını artıran strateji alətdir.

Digər mühüm istiqamət sülhməramlı və humanitar fəaliyyətlərdir. Azərbaycan müxtəlif beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq edərək humanitar böhranların aradan qaldırılmasına dəstək göstərir. Burada maraqlı sual yaranır: Azərbaycan nisbətən kiçik dövlət olduğu halda qlobal humanitar böhranlarda necə təsirli tərəfdaş ola bilər? Cavab məhz onun balanslaşdırılmış siyasətindədir. Bakı beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq mexanizmlərini gücləndirərək qlobal miqyasda humanitar məsuliyyətin bölüşdürülməsində fəal iştirak edir və bu yolla öz nüfuzunu artırır.

Üçüncü və getdikcə daha çox önə çıxan sahə enerji və ərzaq təhlükəsizliyi. Qlobal böhranlar fonunda Azərbaycanın etibarlı enerji təminatçısı kimi rolu, xüsusilə də Avropanın enerji asılılığını diversifikasiya etmək baxımından,

əhəmiyyətli dərəcədə güclənib. Bununla yanaşı, nəqliyyat və logistika imkanları da Azərbaycanın qlobal təchizat zəncirində strateji oyunçuya çevrilməsinə şərait yaradır. Əgər bu imkanlar düzgün istiqamətləndirilərsə, Bakı qlobal ərzaq təhlükəsizliyi və tranzit sabitliyinin təminatçısı kimi çıxış edə bilər. Beləliklə, Azərbaycan müasir qlobal təhlükəsizlik sistemində passiv müşahidəçi deyil, aktiv və məsul tərəfdaş mövqeyini nümayiş etdirir. Mövcud yanaşma həm dövlətin beynəlxalq imicini möhkəmləndirir, həm də onun regional siyasətini qlobal kontekstdə daha əhatəli və strateji bir çərçivəyə yerləşdirir.

* * *

Müraciətin analitik proqnozunu nəzərdən keçirərkən diqqət çəkən əsas məqam odur ki, Azərbaycan özünü əməkdaşlıq təşəbbüsləri irəli sürən, dialoqa açıq tərəf kimi təqdim edir. Cənubi Qafqaz kontekstində Bakı artıq münaqişədən sonrakı yeni düzənin qurulmasında əsas söz sahibinə çevrilib. Azərbaycanın təşəbbüskarlığı ona regional liderlik imici qazandırır, bu mövqe siyasi iradəyə, diplomatik çevikliyə və iqtisadi resursların düzgün yönləndirilməsinə əsaslanır. Liderlik təsadüfi deyil, çünki bölgədə sülh və inteqrasiya təşəbbüslərinin mərkəzində məhz Azərbaycan dayanır.

Qlobal miqyasda isə ölkənin siyasəti balanslı tərəfdaşlıq imkanlarını gücləndirir. Bakı Qərblə enerji və təhlükəsizlik əməkdaşlığı qurarkən, eyni zamanda Rusiya, Türkiyə və Çin kimi güclərlə də münasibətlərini pragmatik əsasda inkişaf etdirir. Çoxşaxəli yanaşma Azərbaycanın beynəlxalq diplomatiyada mühüm körpü rolunu oynamasına şərait yaradır. Əslində, Azərbaycan bir tərəfə tam meyl etmədən, müxtəlif güclər arasında sabit əlaqələr saxlayaraq öz təhlükəsizliyini və siyasi çəkisini artırır.

Uzunmüddətli perspektivdə isə bu siyasət dayanıqlı təhlükəsizlik arxitekturasının qurulmasına yönəli. Qarşılıqlı etimad, pragmatizm və əməkdaşlıq formatına əsaslanan yanaşma yalnız Azərbaycan deyil, bütövlükdə regionun gələcək sabitliyi üçün zəmin yaradır. Bəs bu model davamlı ola bilərmi, yoxsa beynəlxalq güclərin maraqlarının toqquşması onu zədələyər bilər? Mövcud tendensiya-

lar göstərir ki, Azərbaycanın çevik diplomatiyası və iqtisadi resurslardan istifadədə səmərəli yanaşması bu təhlükələri minimuma endirir. Deməli, Azərbaycanın təklif etdiyi əməkdaşlıq modeli həm regional, həm də qlobal müstəvidə sülh və



sabitliyin təmin olunması üçün ən real çıxış yoludur.

Prezident İlham Əliyevin müraciətindən çıxarılan ümumi nəticə ondan ibarətdir ki, Azərbaycan artıq beynəlxalq təhlükəsizlik sisteminin formalaşmasında fəal iştirak edən məsul aktor kimi çıxış edir. Bakı bütün sahələrdə əməkdaşlığa açıq olmaqla həm Cənubi Qafqazda uzunmüddətli sabitliyin qurulmasına, həm də qlobal təhlükəsizlik arxitekturasının möhkəmlənməsinə real töhfə verir.

Bəs əgər region ölkələri Azərbaycanın təklif etdiyi əməkdaşlıq modelini qəbul etməsələr, hansı nəticələrlə üzləşə bilərlər? Cavab açıqdır – bu halda Cənubi Qafqaz yeni parçalanmaların və qeyri-sabitlik mənbələrinin meydana çıxdığı məkan ola bilər. Belə bir ssenari həm lokal, həm də qlobal güclərin daha sərt rəqəbətinə yol açacaq, nəticədə region yenidən münaqişə və qarşıdurmaların meydanına çevrilə bilər. Azərbaycan isə məhz bu risklərin qarşısını almaq üçün pragmatik, qarşılıqlı etimad və əməkdaşlıq əsaslı model təklif edir.

*Şəbnəm ZEYNALOVA,
XQ-nin siyasi analitiki,
siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru*